

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי ו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

מסכת סנהדרין - דף ח ט

שומן אלא חלב, ואין זה שייך לדיעת הדין אלא לדיעת המציאות. וכן לומר לו היום שבת וכד'.

אבל הקצות החושן (ס' כח, נ) לא הסכים עם הרב המגיד בביאורו, ונקט שאין חילוק בדברי הרמב"ם בין מציאות להלכה, אלא יש הלכה בדיני התראה שהיה מבורר מעל כל ספק, שלא יוכל לטעון שכחתי וכד', ולא יתחייב הנידון מיתה אפילו אם אומר שיועד את ההלכה, אא"כ אומר אני עושה אעפ"כ, אף שמוחזק לן בודאי שיועד את ההלכה, שזה חידוש שחידשה תורה בהתראה.

סיכום הדף

נושא: דין אמת. כפל וארבעה וחמשה. מוציא שם רע.

מארחו של רב בא לדין תורה לבי"ד של רב, **והדינש לרב** שעשה עמו חסד בזמן שהתארח אצלו, **רב פסל את עצמו** מלדון בדין, ואמר לרב כהנא שידון את האיש. ראה רב כהנא שהאיש בטוח שרב יעזור לו, **אמר לו רב כהנא** או שתשמע למה שאפסוק או שאנדה ואחר ורב לא יוכל לעזור לך. **"קטנו כנדול תשמעונו"** אמר **ר"ל** יהיה חביב על הדיין דין פרוטה כדן מאה. **ובודאי** שאין הנושא לגבי הדין עצמו, **אלא** לגבי קדימה. **"לא תמרו מפני איש כי המשפט לאלקים הוא"** אמר רבי חמא ברבי חנינא, אמר הקב"ה הרשעים פוסקים שלא כדון ומטריחים את הקב"ה להחזיר את הממון כפי האמת. **"וזהו אשר יקשה מכם תהיו אלי ושמעתינו"** אמר רבי חנינא או רבי יאשיה, בזה נעשו משה רבינו שלא ידע את דינם של בנות צלפחד, כי אמר "תקרבון אלי". **שאל רב"ז** משה רבנו לא אמר שישמיע להם את הדין, אלא יבואו לשאלו אם קיבל את ההלכה. **אלא** הייתה ראיה **פרשת נחלות** שכתב ע"י משה רבנו, וזכו בנות צלפחד שנוכתבה הפרשה על ידן. **והייתה פרשת מקושש** להיכתב ע"י משה רבנו ונתחייב מקושש ונכתבה ע"י. ללמדך שמגלגלין זכות ע"י זכאי, וחובה ע"י חייב.

ואצוה את שפטיכם בעת ההיא **"ואצוה אתכם בעת ההיא"** אמר רבי אלעזר בשם רבי שמלאי, יש **אזהרה** על הציבור שיהיה עליו אימת הדין, **ואזהרה** על הדיין שיסבול את הציבור, **ואמר רבי חנן או רבי שבתאי** עד כדי "כאשר ישא האמן את היונק".

ב' לשונות מארחו בקשר לביאת יהושע לארץ "כי אתה תבוא" משמע כאחד העם, "כי אתה תביא" משמע כתנהיג, **אמר רבי יוחנן** בקשר לבניו ליהושע אתה והזקנים שבדור יבואו עמך, **אמר הקב"ה** ליהושע טול מקל ורך ביקדום היינו אתה תהיה בעל השררה שיש מנהיג אחד לדור ולא שניים.

"ידמוך בשלשה" ואין הכוונה להלכות ברכת המזון, **אלא** הזמנה לביית דין לדין צריך להעשות ע"י הדיינים. **כדבר רבא** שאמר שאם השליח ב"ב"ה לדין נתבע לבי"ד רק בשני דיון אחד לא אמר מאומה, עד שאמר בשם כל הדיינים. **ואם חזמינו אותם ביום הקבוע** לדיינים אף שהזמן ע"י דיון אחד חייב לבא.

למדנו במשנה שתשלומי כפל וארבעה וחמשה נידונים בפני ג' דיינים, **שאל ר"ב בר רב חסדא** את ר"ב בר יעקב, **בכמה דנים דיני קנסות**, וכוונתו לשאול מה הדין ביחיד מומחה, שהרי דיני קנסות מבואר שדנים בב' **אמר ר"ב**, שלמדנו שדנים בב' מומחים דווקא, שאמר סבו בשם רב שאפילו עשרה דיינים הדיינות פסולים לדון קנסות.

לדעת ר"ם מוציא שם רע בג' דיינים, **לדעת רבנן** 233 דיינים, **ושאלה הגמ'** מה הנידון של נפשות, הרי עתה דנים על הכתובה וזה רק הלכות ממונות. **מביא הגמ' 8 ביאורים**.

א. ביאר עולא שחוששים לעדים על לעז זנות, ויבואו לדין דיני נפשות. **ב. לרבא**, לכ"ע לא חוששים ללעז, וחלקו האם חוששים לכבודם של הדיינים הראשונים, באופן שדנו בבי"ד של כ"ל על נפשות, והתפזרו. **ואח"כ** אמר הבעל שידונו לו לכה"פ אין דין הכתובה. **לר"ם** מספיק ג' דיינים. **אך רבנן ששנו** לכבודם של הראשונים והזקנים 23 דיינים. **מבואר בתוספתא**, לדעת רבנן אם תבעו ממון בב' דיינים, תבע נפשות דנים בכל דיינים. **לביאורו של רבא** ניתן להעמיד שבתחילה תבע ממון דנים בב' ואם בתחילה תבע נפשות דנים בכל. **אלא לעולא** לעולם יחששו שמא זינתה ותמיד בעין כל דיינים. **אמר רבא** אני וארי שבתבורה, היינו רבי חייא בר אבין ביארונו את הברייתא **לדברי עולא**, שמדובר שהביא הבעל עדים שזינתה, אביה הביא עדים שהזימה, אם תובע האב ממון מן הבעל דן בב' דיינים כיון שאין קשר לדיני נפשות שהרי הזימה את העדים. אולם באופן רגיל שיש לחוש לזנות דנים בכל דיינים.

ג. לדעת אבין, לכ"ע חוששים ללעז שמא זינתה האשה ויבואו לדון נפשות, וכן חוששים לכבודם של הדיינים הראשונים, אלא שהעדים שהביא הבעל תחת באשה שתהיה חיה מיתה בסתם ולא ביארו לה מיתת הזנות שהיא בסקילה, **לדעת ר"ם** אין בה דיני נפשות, כדבר רבי יוחנן שבני שאינו נהרג עד שידועו לחיוב באיזה מיתה הוא מת. **אולם לרבנן** מספיק שידועו לו שהיה הוא מיתה בבי"ד.

ד. לדעת ר"פ מדובר באשה הבקויה בהלכות ונחלקו ר"ם ורבנן במחלוקת רבי יוסי בר יהודה ורבנן **האם חביר יודעת את ההלכות צריך התראה או לא**, **ר"ם סבר** רבנן כדעת רבנן שצריך התראה, והביאו את האשה לבי"ד בלא התראה, ואין כאן דיני נפשות. **רבנן** במשנה סברו כרבי יוסי בר יהודה, שאין צריך התראה כיון שהתראה נועדה להבחין בין שוגג למזיד, ויש כאן דיני נפשות.

ה. לדעת רבנן, מטרת הבעל להפסידה כתובה והביא עדים שזינתה והם התרו על הבעל ואל התרו על מיתה, **ונחלקו** במחלוקת רבנן ורבי ישמעאל האם מלקות דנים בה או בנכ'.

ו. לדעת רבינא, הבעל הביא ג' עדים ונמצא מהם פסול, **ונחלקו במחלוקת** רבנן ור"ע במשנה במכות וכן. אמרה תורה "על פי שנים" על פי שלשה עדים. **לדעת רבנן** כוונת הפסוק ששני עדים מזימים אף שלשה עדים. **לדעת ר"ש**, למדנו ששנעשים עד שזיזונו כולם. **לדעת ר"ע**, כדי להעניש את השלישי כשם שמענישים את הראשונים. ומאן למדו על אחת כחם ויזימו מי שנטפל לעושי מצווה. ואף דין נמצא קרוב או פסול פוסל בשלשה או במאה. **לדעת רבי יוסי**, האמור הוא רק בדיני נפשות אולם בדיני ממונות אף נפסל אחד ניתן לקיים את העדות ע"י שאר העדים. **לדעת רבא** אין הבדל בין ממונות לנפשות לעולם העדות בטלה. **אולם** אם התרו רק הכשרים והפסול לא התרה, העדות קיימת. והר"ה משיי אחים שראו אדם שהרג את הגפס, שהם לא פוסלים. מאידך לרבי יוסי פסול. **לדעת ר"ם** נמצא קרוב או פסול, פוסל ואין כאן דיני ממונות. **לדעת רבנן** אינו מצטרף לפסול, ולכן יש כאן דיני נפשות.

ז. ור"א, התרו בה אחריה ולא העדים, **ונחלקו** ר"ם ורבנן במחלוקת רבי יוסי ורבנן באופן שהעידו אחריהם, **לרבי יוסי** אינו נהרג עד שעדי מתרים בו, וכך סבר רבי מאיר. **ורבנן** חולקים אף בהתראה מאחריהם יש כאן דיני נפשות.

ח. ור"א, שהוכחשו העדים בבדיקות ולא בחקירות, **הנינו** מן הדין חייבים לחקור את העדים שבע חקירות, ואם הוכחשו נפסלה העדות. ואח"כ צריך לבדוקם בעוד שאלות ועניינים הנוגעים לענין, ובבדיקות הוכחו, **לבן זכאי** נפסלה העדות וכך סבר ר"ם ולכן אין כאן דיני נפשות. **ורבנן** חולקים וסוברים שלא נפסלה העדות אם הוכחו בבדיקות, ולכן יש כאן דיני נפשות.

אמר רב יוסף, הבעל הביא עדים שזינתה בעודה ארוסה, והאב הביא עדים שהזימה. **וענינים** המוזכרים מיתה לא בממון מחמת הדין של קים ליה בדבריה מיתה. **אם הבאי** הבעל עדים שפסלים שהזימו את עדי האב, עדי האב נהרגים ומשלמים ממון, כיון שיש כאן דיני חייבים **ממון** כלפי הבעל, **ומיתה** כלפי העדים שרצו לנרם למיתתם.

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדף

"כי תבא" "כי תביא" - נאמרו מפי הגבורה.

ב' לשונות נאמרו בקשר לביאת יהושע לארץ "כי אתה תבוא" משמע כאחד העם, "כי אתה תביא" משמע כמנהיג, אמר רבי יוחנן אמר משה רבינו ליהושע אתה והזקנים שבדור יבואו עמך, אמר הקב"ה ליהושע טול מקל ורך בקדקדם היינו אתה תהיה בעל השררה שיש מנהיג אחד לדור ולא שניים.

והקשה מן הר"ז הלוי (עה"ת פרשת וילך) הרי לא יתכן ששמה רבנו אמר דבר מעצמו ובהכרח הקב"ה אמר לו לומר כך בלשון הזה ליהושע, א"כ מה הנידון שהיה כאן.

וביאר הגרי"ז, מצינו ששמה היה "מלך" כמו דאיתא ברמב"ם בפ"ו מהלכות בית הבחירה הי"א, והיה ג"כ ראש הסנהדרין, כמו שאיתא ברמב"ם פ"א מהלכות סנהדרין ה"ג, וכמו כן מצינו דיהושע היה מלך, וכדכתיב בקרא כל איש אשר ימרה את פיו וגו' יומת (יהושע א, יח) שאין שייך דין זה אלא כמיוחד למלך וכמו שאיתא ברמב"ם פ"א מהלכות מלכים ה"ג, והיה ג"כ ראש הסנהדרין.

והנה מהחילוקים שבין מלך וראש סנהדרין הם, א. שראש הסנהדרין הוא כאשר הוא יחד עם הסנהדרין, שלעצמו לבדו אין לו שום כח לדון. או עניינים אחרים שעל הסנהדרין לעשותם, אבל המלך לו לבדו הכח והשררה לעשות את אשר מדין המלכות, ב. סנהדרין דנה הכל לפי התורה כמשפטה הכתוב בה, אבל המלך דן ורודה בעם כפי אשר יראו עיניו, שזהו דין המלכות.

ובזה יתבאר היטב, מינוי המלך צריך להיות עפ"י נביא, (ע"י פ"א מהלכות מלכים ה"ג), אבל מינוי ראש הסנהדרין אין שום דיינים בזה, ורק הגדול בחכמה שבכולן מושיבים אותו ראש עליהן, (ע"י פ"א מהלכות סנהדרין ה"ג) ולפ"ז נראה, מה שאמר משה ליהושע "כי אתה תבוא את העם הזה" "עם עמא" זקנים שבדור יהיו עמך, הכל לפי דעתן ועצתם, היינו שאמר משה ליהושע שאתה תהיה "ראש הסנהדרין" ולזה הזקנים שבדור הסנהדרין יהיו עמך, שבלעדיהם אין לראש הסנהדרין שום כח. וזה אמר משה מדעתו, שהרי אין צריך למינוי הזה שום דיינים, כמו ע"פ נביא כמש"כ.

אבל הקב"ה אמר ליהושע אתה תביא על כרחם, הכל תלוי בך, והיינו מינוי יהושע למלך, ולכן הצטרך לומר הקב"ה, דאין מעמידים מלך אלא ע"פ נביא, והצטרך לנבואה למינוי, וכיון שהוא מלך "הכל תלוי בך", דמלך לבדו דן ורודה, ואינו צריך להימלך במישהו, ולכן נ"ס אמר "טול מקל ורך על קדקדן", דמלך אין לו מוספים לדיינים שעל פיהם ידון, אלא כפי שיראה לנכון, דזהו דין המלכות.

מדוע אין צריך התראה למי שבקיא בהלכות

נחלקו ר"ם ורבנן האם מוציא שם רע וכו' צריך בפני ג' דיינים או כג', והעמידה הגמ' בת' ביאורים, ובין הדברים העמידו שנחלקו במחלוקת רבנן ורבי יוסי ברבי יהודה האם צריך להתרות חכם ומי שהוא בקיא בהלכות, ר"ם סבר כדעת רבנן שצריך התראה, והביאו את האשה לבי"ד בלא התראה, ואין כאן דיני נפשות. רבנן במשנה סברו כרבי יוסי בר יהודה, שאין צריך התראה כיון שהתראה נועדה להבחין בין שוגג למזיד, ויש כאן דיני נפשות.

מבואר שהתראה זה להבחין בין שוגג למזיד וזה סיבה לפטור את החכם מהתראה, ואף אם לא יתרו בו יתחייב.

וא"כ דברי הרמב"ם הם פלא שפסק בהלכות סנהדרין (יב, ב) "אחד תלמיד חכם ואחד עם הארץ צריך התראה שלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד שמא שוגג היה". עכ"ל. ברמב"ם מבואר שצריך להתרות בחכם כדעת רבנן, ומוביא את ההלכות שרבי יוסי לפטור חכם מהתראה. מה הביאור, וע' בספ' משנה שם, וברב המגיד באיסורי ביאה א, ג. ועוד.

כתב בשו"ת הרשב"ש (סימן ריג), לאחר שעמד על הקושיא בדברי הרמב"ם וכתב שתמה בזה הרבה וכו' ואח"כ התיישב בדברי הרמב"ם וכתב על דברי הרמב"ם שהם נכוחים למבין ואין בהם נפתל ועקש.

וביאר כל, לפי שטעם ההתראה להבחין בין שוגג למזיד רבנן נמי מודו בזה, אלא שרבי יוסי סבר לחייב מזה הטעם לחבר, אף כאשר לא יתרו בו. מאידך רבנן לא מודו ליה בהכי, לפי שאפשר ג"כ שיהיה החבר שוגג, שמפני היותו חבר אינו מובטח מהשגגה והשכחה, אבל אפשר שמפני היותו חבר יהיה מובטח מהטעות, שהטעות הוא אם זה אסור או מותר והשגגה במעשה, שאפשר שיהיה שוכח הדין ועשה המעשה, והטעות הוא בעיקר הדין שאינו יודע אותו כלל, ועל כן הטעות אינו מצוי בהכנס והשגגה היא מצויה בו, ולא אמרו נתנה התראה להבחין בין מוטעה למזיד אלא בין שוגג למזיד.

ומדברי הרמב"ם ז"ל בהלכות סנהדרין יש להוכיח שכן דעתו, שהרי כתב שם שלא נתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד ושמה שוגג היה, ונתקיימו דברי הרמב"ם ז"ל. ותדע שכן הוא שהטעות הוא בהוראה והשוגג במעשה דבכולי תנויין בהוראות תני טעות בהוראה ושגגה במעשה.

הרב המגיד בתחילת איסורי ביאה למד בדעת הרמב"ם שיש דברים שאף חכם היודע את ההלכות צריך להתרות בו, כגון לברר לו שהשומן הנמצא לפניו אינו